

Kunskapsstöd ”God vård av barn och ungdomar med könsdysfori” (2015) samt pågående uppdrag

Maria Bodin
Elin Linnarsson

Seminarium Smer
2020-02-06

Bakgrund till kunskapsstödet 2015

2009-2012

2009: Europarådets kommissionär för MR

2010: Rapport från SoS (särskild utredare)

2011: Proposition till riksdagen

2012: Regeringsuppdrag till SoS

2009: Uttalande* från Europarådets kommissionär för MR

Uppmaning till medlemsstater att bl a

- ta bort krav på sterilisering & medicinsk behandling för att juridiskt få byta kön
- ta bort regler som kräver att en gift person ska skilja sig för att få byta kön
- ge hormonbehandling, psykologisk, social, kirurgisk, medicinsk behandling inom ramen för sjukförsäkringen

* "Human Rights and Gender Identity" (2009)

2010: Rapport SoS

”Transsexuella & övriga personer med könsidentitetsstörningar”

- Förslag om bl a borttagande av lagkrav på sterilisering, visst civilstånd
- Ojämlig vård - förslag om bl a kunskapsstöd, möjlighet till vård även om ej TS diagnos (64.0 ICD-10)
- Hormonbehandling för unga, överväga förutsättningar

Proposition och uppdrag till SoS

2011 "Ändrad könstillhörighet"(2011/12:142)

2012 Regeringsuppdrag om nationellt kunskapsstöd som skulle beakta

- transsexualism (F 64.0) + "övriga könsidentitetsstörningar"
- situationen för både barn och vuxna

ICD-10 Transsexualism F64.0

”En önskan om att leva och bli accepterad som en medlem av det motsatta könet

ofta åtföljt av en känsla av obehag eller otillräcklighet med det egna anatomiska könet och

en önskan om hormonell eller kirurgisk behandling för att kroppsligen likna det prefererade könet så mycket som möjligt”

ICD-10 "andra specificerade" (F64.8) & "ospecificerad" (F64.9)

Saknar "egna beskrivningar"

Avser när kriterierna för F64.0 inte uppfylls, t ex vid icke-binär könsidentitet (ej "motsatt kön")

Könsdysfori (DSM-5)

Könsdysfori = könsinkongruens + lidande

Uttalad brist på samstämmighet mellan personens könsidentitet och födelsekönet.

Tillståndet ska vara förenat med kliniskt signifikant lidande eller försämrad funktion socialt, i skolan eller inom andra viktiga funktionsområden och ha varat i minst 6 månader.

Centrala rekommendationer i kunskapsstödet

Utredningstidens längd

”Utredningstiden bör vara individanpassad till personens sociala och medicinska omständigheter. Man bör vara särskilt aktsam innan man inleder behandling som innebär fysisk förändring hos patienter som just börjat utforska sin identitet eller sitt alternativa könsuttryck. Det är inte nödvändigt för personen att ha haft en livslång kännedom om sin könsdysfori, men försiktighet krävs om dysforin är episodisk eller nyupptäckt”.

Diagnostisering

”Den som ställer diagnos för barn och ungdomar som utreds för könsdysfori bör ha utvecklingspsykologisk och barn- och ungdomspsykiatrisk kompetens. Här ingår en dokumenterad förmåga att känna igen och diagnostisera samexisterande psykiska problem och differentialdiagnoser hos barn och ungdomar. Utöver detta bör den som ställer diagnos ha god kännedom om och erfarenhet av könsdysfori, alternativt handledas av en person som har det”.

Samtalsbehandling/rådgivning

Hälsa- och sjukvården bör

- Erbjuda barn och ungdomar med könsdysfori samtalsbehandling och rådgivning. Syftet är att personen ska få utforska könsidentiteten och att minska eventuell psykisk ohälsa.
- Erbjuda samtalsbehandling och rådgivning och stöd till ungdomar som genomgår somatisk behandling” . (.....)

Tillgång till psykosocialt stöd - en patientsäkerhetsfråga

”Möjligheten för patienten att få samtalsbehandling och psykosocialt stöd under utredning och behandling är en förutsättning för god och säker vård vid könsdysfori. Under utredning är denna möjlighet avgörande för att både personen själv och det utredande teamet ska känna trygghet med utredningens resultat och med att man fattar välgrundade beslut i fråga om behandlingsåtgärder” (s 7)

Pubertetsbromsande behandling

Hälso- och sjukvården bör erbjuda ungdomar pubertetsbromsande behandling under följande förutsättningar:

- Könsdysforin är trolig eller säkerställd.
- Pubertetstecken finns motsvarande minst Tannerstadium 2.
- Man har beaktat eventuella psykologiska, medicinska och sociala problem och bedömt att de inte stör behandlingen.

Könskonträr hormonbehandling

Hälso- och sjukvården bör erbjuda ungdomar pubertetsbromsande behandling under följande förutsättningar:

- Könsdysforin är säkerställd och könsidentiteten är starkt förankrad hos ungdomen.
- Ungdomen uppvisar mental mognad samt kunskap och förståelse om vilka resultat som kan förväntas..., samt om möjliga medicinska och sociala risker respektive möjligheter med könskorrigering.
- Man har beaktat eventuella psykologiska, medicinska och sociala problem och bedömt att de inte stör behandlingen

Om vetenskap och beprövad erfarenhet

- Prospektiva, jämförande studier av behandlingarnas nytta/risk för ungdomar saknades
- Studier utan jämförelsegrupp där behandling erbjöds eller nekades beroende på om ungdomen uppfyllde vissa kriterier – inga fall av ånger men få, små studier med kort uppföljning
- Konsensusbaserade internationella riktlinjer (WPATH 2012) och svenska experters erfarenhet av åtgärdernas nytta/risk

Pågående arbete

Pågående arbete

Rapport: Utveckling av diagnosen könsdysfori (planerad publicering **12 februari 2020**).

Regeringsuppdrag om spridning av kunskapsstödet om könsdysfori till andra berörda inom hälso- och sjukvården (informationsbroschyrer - **31 mars 2020**).

Regeringsuppdrag utifrån förslag i lagrådsremiss från 2018 (**31 mars 2020**):

- analysera och bedöma om den föreslagna åldersgränsen på 15 år för att, i de fall det finns synnerliga skäl, få genomgå ett kirurgiskt ingrepp i könsorganen är lämplig eller om en annan åldersgräns bör gälla.
- kartlägga behovet av en bestämmelse om att socialnämnden ska kunna besluta om en ansökan om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen när en av vårdnadshavarna inte samtycker.

Pågående arbete, forts.

Regeringsuppdrag att uppdatera kunskapsstödet God vård av barn och unga med könsdysfori (**31 maj 2022**).

Uppdatering av kunskapsstödet God vård av vuxna med könsdysfori.

Högspecialiserad vård – könsdysfori (**remiss under våren 2020**).

Regeringsuppdrag om att kartlägga förskrivningen av pubertetshämmande och könskonträra läkemedel hos personer med könsdysfori (**19 september 2020**).

**Mer information finns på:
www.socialstyrelsen.se**